

Græcis dicta, & discendi facilitas, quam *ἀποθεωσις* iidem vocant, à caliditate & siccitate, ita eorundem hebetudo ac tarditas à contrariis, nempe à frigiditate & humiditate exordium suscipiunt, Galenus capite duodecimo, 16. 18. & 22. artis medicinalis.

Septima, quod tardi sint motus: & hoc frigiditatis ac humiditatis ratione: frigidi enim proprium est non mouere: humidi vero, relaxare.

Octaua, quod sint pigri.

Nona, quod sint somnulosiores: quorum omnium causæ ex iam dictis satis constant.

Postremis duobus versibus reperiuntur notæ prædictæ cum quibusdam aliis.

Prima, quod sint somnolenti.

Secunda, pigri ac tardi sint ad quamlibet operationem.

Tertia, quod multi sputi: frigiditas enim in eis probe concoquit ac digerit: proinde multa in corpore excrementa relinquit.

Quarta, quod sensibus minime vigeant. Galenus cap. 22. artis medic.

Quinta, quod sint pingues.

Sexta, quod album habeant faciei colorem, de quo satis in præcedenti capite, nempe 39.

DE TEMPERATURA

Melancholica.

CAPVT XCI.

Restat adhuc tristis cholera sustans a nigrae
 Qua reddis prauos, persistes, pauca loquentes,
 Hi vigilant studio, nec mens est ædita somno.
 Actuant propositum, sibi nil reputant fore tutum.

Inud-

*Inuidus & tristis, cupidus, dextrag, tenax,
Non expers fraudis, timidus, lusterq, coloris.*

Signa melancholicæ temperaturæ hoc in loco referuntur.

Ac primum quidem, quod melancholici sint prauis, hoc est, malis, feris ac perditis moribus, vt qui eorum mœstitiæ facile inducantur, vt mortem desiderant, iugularique se optent: & odio prosequantur omnes quotquot viderint. Galenus lib. 3. de loc. affect. c. 7.

Secundum, quod tristes admodum sint, infidiasque sibi tendi in omnivita suspicentur: ob turbidos nimirum & tenebriosos qui ex melancholico humore procreantur spiritus. Quem admodum enim puri ac tenues spiritus lætitiæ, ita contrario turbulenti ac crassi tristitiæ contrahunt.

Tertium, quod taciturni sint, & paucorum verborum: vt enim caliditas garrulitatem, sic frigiditas taciturnitatem & silentium generat.

Quartum, quod ad bonarum artium studia apti, habiles atque accommodati sint: propter consuetudines nimirum & secreta quæ fere petunt loca. Nam, vt libro secundo, epistol. vltima, Horatius ait:

Scriptorum chorus omnium amat nemus, & fugit vrbes.

Eandem sententiam sic extulit Ouidius lib. 2, eleg. 1. Tristium.

Carmina secessum scribentibus & otia quarunt.

Hinc est quod Hippocrates de Democrito Abderita ad Philopœmenem ita scriptum reliquit: Non insaniam, sed quandam excellentem mentis sanitatem vir ille declarat, dum neque liberos,

torum,

rorum neque vxoris, neque cognatorum, neque rei familiaris, neque omnino alicuius curam gerit, sed & diu & noctu apud seipsum consistit, & priuatim vitam degit, plerumque in antris & solitudinibus, aut sub arborum umbris, aut in molibus herbis, aut apud frequentia aquarum fluenta. Contingunt igitur talia plerumque atra bile percitis. Taciturni enim aliquando sunt, & solitarii ac deserti amantes, & rerum familiarium conspectum auersantur, alienum putantes. Nec vero dissimile vero est, etiam his qui circa disciplinas versantur, ab vna erga sapientiam adfectione alias curas exclusas esse. Lege Aristotelem problemate 1. sect. 30. Ciceronem lib. 1. Tusculan. quaestion. & Quintilianum li. 10. capite 3.

Quintum, quod breuibus admodum minimeque profundis perstententur somnis. Nam ad somnum creandum calidum adesse humorem opus est: hic enim concoqui expedite potest, indeque ad caput vapores surriguntur, a quibus subinde somnus inducitur. Quod si deest, exiguusque humor aut concoctus difficilis inest, somnus non oritur. Quae de causa post cibum somnolentissimi fieri ob calorem soleamus. Melancholicos vero & vehementer astuantes insomnia tenent: illos quia refrigeratus humor penitus est: hos, quia nullus est, aut certe minimus. Horribilia etiam visa melancholicis per quietem obiciuntur, quibus maturius e somno excitantur. Galenus libro primo, capite octauo, de symptom. cau. Et Caelius Rhodiginus lib. 16. cap. 6. & 37. lect. antiq.

Sextum, quod constantes ac stabiles admo-

ditur

dum sint in rebus gerendis, ægerimeque dimo-
ueantur ab eo, quod menti semel hæserit, ad eos
que difficulter etiam, si quando offendantur, in
veterem gratiam restitui possint. Et hoc certe
ficcitatis occasione, quæ non sinit propositum
facile immutari.

Septimum quod nil sibi tutum fore putent, eo-
que semper timeant. Hinc est quod Galenus lib.
2. capite 7. de sympt. causis ita scriptum reliquit:
Illud quod ab Hippocrate perhibetur, omni
bus melancholia speciebus commune esse vide-
tur. Si timor & mœstitia multo tempore du-
rant, melancholicum eiusmodi symptoma est.
Sunt enim omnes sine causa mœsti: nec si roges
quamobrem mœreant, reddere causam possunt.
Timent autem eorum nonnulli tum mortem,
tum alia, quæ minime sunt timenda. Nec des-
sunt & qui mori vehementer expetant. Cate-
rum quod ex atra bile, cum principium rationa-
lis animæ occupauit, timor mœrorque, ac mor-
tis expectatio accidant, nihil mirum. Siquidem
etiam eorum, quæ extra corpus sunt, nihil vide-
mus, quod nos perinde terreat, ac tenebræ. Ergo
cum tenebræ rationalis animæ parti sunt cir-
cumfusæ, necesse est hominem timere: ut qui
semper vna cum corpore suo timoris causam cir-
cumferat. Quod enim nobis extrinsecus sit, als-
tissimis tenebris circumdatum nobis aerem ad
tempus aliquod occupantibus, id melancholiæ
vicio laborantibus ab interno & ipso corpore
contingit, scilicet vel ipsa nigra bile cerebrum
occupante: vel aliqua melancholici halitus ex-
halatone veluti in morbo quem flatuosum &
hypochondriacum vocant idem libro tertio, cas

*Lib. 6. aphe-
ris. Aphe-
ris. 23.*

Z

pige

pite septimo, de locis affectis iam citatam sententiam his fere repetit verbis: Differunt autem inter se melancholici. Nam omnes timent, morerent, vitam damnant, odio habent homines, sed non omnes mori cupiunt. Etenim hoc ipsum nonnullis melancholice caput est, quod mortem pertimescunt. Quosdam etiam alieno admodum atque extraneo videbis animo: utpote, qui simul & mortem metuant, & tamen mortem sibi consciscant. Proinde recte videtur Hippocrates omnia ipsorum accidentia in duo hæc coegisse, metum & mœstitiam. Mœstitia nimirum eos inducit, ut odio prosequantur omnes quotquot viderint, nunquam non tristitiam præ se ferentes: terrentur quoque ut in tenebris pueri, atque ex adultis indocti. Sane quemadmodum externæ tenebræ omnibus fere hominibus pavorem inducunt, nisi vel audaces admodum vel edocti fuerint: sic atra bilis color, mentis sedem tenebris similem reddens, timorem efficit. Etenim summis tum medicis tum philosophis in confesso est, & humores & omnino corporis temperamentum animæ actiones variare posse. Postremis duobus versibus reperuntur quedam ex iam dictis, & adduntur nonnulla alia.

Primum, quod sint invidi: Est enim invidia tristitiæ species.

Secundum, quod tristes;

Tertium, quod avari.

Quartum, quod tenaces.

Quintum, quod fraudulentæ.

Sextum, quod valde timidi.

Septimum, quod lutei, id est, terrei siue fuscæ coloris sint. Color enim pure fuscus, qui viriditatis

etati propinquus est, melancholia dominium, ostendit, teste Rhaze libro secundo, capite primo ad Almanforem.

DE COLORIBVS.

CAPVT XCII

H sunt humores, qui præstant cutiq; colores.
 Omnibus in rebus ex phlegmate fit color albus,
 Sanguine fit rubeus, cholera rubea quoq; rufus.

INDICIA REDVNDANTIS
 sanguinis.

*Si peccet sanguis, facies rubet, extat ocellus,
 Infantur genæ, corpus nimiumq; grauat,ur,
 Est pulsusq; frequens, plenus, molli, dolor ingens,
 Impræmis frontis, fit constipatio ventris,
 Sicq; lingua, fiti, sunt somnia plena rubore,
 Dulcor aceti sputi, sunt acria dulcia quæq;*

Hic cuiusque temperaturæ ex coloribus indicia præscribuntur. Phlegmatici enim coloris sunt albi: biliosi, pallidi siue flau: sanguinei, rubri: melancholici vero fusc. Est autem color fuscus proprie, Galeno libro 14. capite 9. Therapeu. method. icste, inter rubrum & nigrum medijs. Sed de his omnibus in præcedentibus satis iam dictum est.

Secundo loco tredecim traduntur notæ redundantis sanguinis.

Prima, rubor faciei: ob ascensum enim sanguinis omnia quæ circa caput sunt, rubicundiora apparent.

Secunda, oculorum prominentia: calor namque

Z 2 que

quæ exuberantis sanguinis ipsos dilatat, ac flatu distendit.

Tertia, genarum inflatio: cuius eadem est ratio.

Quarta, vniuersi corporis cum distentione grauitas. Natura enim cum contentos humores moderari nequeat, corpusque multitudine grauarum sustinere minus valeat, supplantatur ac deiecitur.

Quinta pulsus creber, propter caliditatemque sanguinis multitudinem sequitur.

Sexta, pulsus plenus: ob calidorum & humorum vaporum copiam.

Septima pulsus mollis: nimia enim sanguinis exuperantia arteriæ emolliuntur.

Octaua, dolor capitis, & maxime quidem circa frontem, ob sanguinis in plexu reticulari, vt quis buldam placet, augmentum.

Nona, ventris constipatio: nimia enim caliditate faeces exiccantur & indurantur.

Decima siccitas linguæ ob eandem causam.

Undecima, vehementia sitis: orificium enim stomachi præ nimia caliditate exiccatur.

Duodecima, somnia plena rubore: Nam quæ in somniis visuntur agique putantur, magna ex parte corporis affectionem humorumque naturam, plenitudinem, defectum ac qualitatem testantur. Nam qui ægre se moueri putant, aut graua onera portare, aut in ea re impediri, quam se efficere somniant, animalem facultatem ex plenitudine aut crassitie, aut viscositate humorum deprauante habere coniciendum est. Contra qui se vel volare, vel currere ocysime credunt, humores paucos eosque leues minimeque excre-

excrementitios habere verisimile est. Et qui nocturnas Veneris imagines patiuntur, genitali semine a bundare. Ad eundem modum, qui in locis foetentibus, sordidis ac immundis se volutari putant, illos in corpore materiam putrem corruptamq; ac grauius olentem habere suspicio est: quemadmodum contra qui in locis odoris se esse autumant, materiam probam suauiterq; olentem: & cui accensus ignis apparet. hunc a flamma bile infestari: cui vero fumus aut caligo aut profunda tenebra, ab atra bile. Imbres autem frigidum humorē abundare testantur: nix vero & glacies, & grando, frigidam pituitam. Gallorum gallinaceorum cristas habere, aut rufa quaedam sanguinem exuperare. Luctatorem qui sibi visus fuit in sanguinis folio stare, & vix supereminere, multo sanguine abundare Galenus coniecit, & euacuatione opus habere. Hæc fere Galenus commentatur. in libro primo epidem. aphorism. i. & in libello de dignotione ex insomniis. Lege & Rhazes libro secundo, capite vigesimo quarto, ad Almanforem, & Auicennam secunda primi, doctrin. tertia, capite septimo.

Decimatertia. dulcedo sputi: propter sanguinis dulcedinem. Rhazes libro secundo, capite 20. ad Almanforem.

INDICIA EXUPERANTIS

Choleræ, siue flauæ bilis.

*Arcus at cholæram dextra colæ aspra lingua.
Tinnit. vomitula, frequens, vigilantiæ mela,
Mela siue pinguis, egestio, tormina ventri.
Nause. sit, morsus sordidi languescit oris.*

2 3

Pala

*Tal su ad est gracili, durus, veloxque calefens.
Ares, amarescitq; incendia forma fingit.*

I ege de his omnibus Rhazem, lib. 2. cap. 1.
ad Almanforem, & Auicennam 2. 1. doct. 3. ca-
pite 7.

INDICIA REDVNDAN-
tis phlegmatis.

*Thlegma supergrediens proprias in corpore leges,
Os facit insipidum, fistidia crebra, saluas,
Costarum, stomachi simul occipitugue dolores,
Pulsus ad est rarus, tardus, mollis, quos, inanis.
Præcedit fallax phantasmata somnia aquosa.*

Rhazes lib. 2. cap. 23. ad Almanforem, & Auicenna 2. 1. doct. 3. cap. 7.

INDICIA ABVNDANTIS
Melancholiz.

*Humorum pleno dum sex in corpore regnat,
Nigra cutis, durus pulsus tenuisq; urina.
Sollicitudo, timor, tristitia, somnia setra.
Acrescunt ructus, sapor & sputaminis idem.
Lauas, præcipue tinnit; vel sibilat auris.*

Rhazes lib. 2. cap. 22. Ad Almanforem & Auicenna 2. 1. doct. 3. cap. 7.

DE PHLEBOTOMIA, AC
primo quidem de ætate phle-
botomiz.

CAPVT XCIII.

Denus septenus vix phlebotomon perit annus.
Spiritus vberiorq; exit per phlebotomiam.

Spiritus

*Spiritus ex potu vini mox multiplicatur,
Humorumq; cibo datum lenite reparatur.
Lumina clarificat, sycerat phlebotomia
Mentes & cerebrum, calidas facit esse medullas.
Viscera purgabit, stomachum ventremq; coerces,
Puros dat sensus, dat somnum, tadia tollit.
Auditus viscom, vires producit & auget.*

De venæ sectione, quam *φλεβοτομία* Græci
vocat, iam agitur: Ac primo quidem huic rei
accommodata ostenditur ætas, annus nimirum
decimus septimus, vel vt aliis placet, decimus-
quartus. Pueris namque vsque ad quartum de-
cimum ætatis annum sanguis mittendus non
est: carnem enim habent teneram & facile per-
spirabilens. Quod Galenus libro nono, capite
decimoseptimo, method. medend. his testatur
verbis: Puerorum, inquit, substantia omnium
facilime digeritur ac dissipatur, propterea quod
est omnium humidissima: & nulla frigidior,
hoc est, omnium minime frigida. Quo minus
vacuantis præsidii eget, cum habeat ex se ipsa,
vnde naturaliter vacuetur. Idem etiam libro 11.
capite 14. eiusdem operis de synocho loquens
confirmat. Si in puerum incidat, qui quattuor
decimum annum hætenus non attigit, mitti il-
li sanguis non debet, propterea quod tantis
lis, cum præsertim calidi ac humidi sint, pluri-
mum corporis substantiæ quotidie defluat ac di-
geratur. Ita quod ex incidenda vena molien-
dum nobis fuerat, id vltro nobis ex curandi cor-
poris natura præstat. Quanquam Auenzoarus
memoriæ dederit, se filio trimo venam disseca-
uisse, atq; hunc à mortali remedio liberasse.
Quod si corpus decimumquartum annum ex-

*Auenr. 1. b.
7. cap. 3. col-
lectan.*

Z 4.

celle.

cesserit, estimandum est qualisnam eius natura sit, num gracilis, spissa, dura, & copiosi sanguinis, an contra. Atque ita in priorē missionem sanguinis adhibebis: in secunda, nequaquam. Senibus quoq; post septuagesimum annum si multi sanguinis fuerint, viresque robustas habuerint, ac morbus ita iubeat, venam secabis. Quod si in hac aetate constitutis, vires parum valide hnt, & sanguine non admodum abundant in totum ab huiusmodi euacuatione arcendi sunt. In his enim cum Galeno libro quarto, capite decimo, de sanitate tuend teste, sanguis bonus exiguus fit, crudi vero humores plurimi, incisa vena bonum sanguinem emittit: malum vero qui in primis maxime venis circa iecur, & quod mesenterium vocant, colligitur, in totum attrahit coctus.

Secundo loco vnicum innuitur ex phlebotomia in eorū modum: nempe quod vberior per ipsam exhalat spiritus. Quod certe Galenus in libro de scarificatione his ostendit verbis: Venam incidere saepe in anno, minime commodū puro. Nam vna cum multo sanguine vitalis spiritus excernitur. Hoc autem frequentius consumpto, & tota corporis moles perfrigeratur, & omnia animalia opera peius fiunt. Frequentior igitur venæ sectio maturam senectam, & hanc morbis grauioribus obnoxiam reddit: cuiusmodi sunt cachexia, hydrops, arthritis, tremor, paralysis & apoplexia. Impensius enim refrigeratio calore, humidoq; primigenio in immutatio viscera languescunt, cruditas dominatur, quæ tot malorum causa fit atq; origo.

Tertio versu traditur remedium reparandum

zum spirituum, potus nimirum vini. Hoc enim ex omnib. celeriter ac subito nutrientibus, veluti supra capite 8. & 11. ostendimus, principem obtinet locum. Quin ex cibo quoque, vt quarto docetur versu, spiritus recuperantur: sed lente, hoc est, tardius. Vbi sciendum cum prais, quod exhibendus sit à venæ sectione eibus concoctū facilis, optimi succi, ac plurimi nutrimenti, velut oua forbilia, & eiusmodi. Eo moderatius tamen, vt libro septimo, capite vigesimo primo, ad Almanforem Rhazes præcipit, primo ac secundo die vtendum est: quippe concoctoria facultas, sanguinis eductione debilis, multum superare cibum nequit. Hinc Isaacus in diætis ita ferme scriptum reliquit: *Cibus ipsi minuendus, sed potus augendus, respectu nimirum cibi, & non consuetudinis: imo vero quam ante phlebotomiam minus bibendum est, quod virtus concoctrix debilior adhuc sit, quam vt copiam eius ferat.*

Quarto demum loco vndecim moderatæ atque tempestiuæ phlebotomiæ enumerantur commoda.

Primum, quod visus aciem roboret, clariorēq; reddat imminutis enim & detractis per phlebotomiam humoribus, quorum effumatione oculorum claritas obscurabatur, visus necessario roboratur ac reficitur.

Secundum, quod cerebrum expurget, integritatem menti restituat, & ingenii excitet aciem, idq; consimilem omnino ob causam.

Tertium, quod medullas excalfaciat: superfluas namq; humiditates, quarum confuxu infigidabantur, absunit.

Z 5

Quar-

Quartum, quod viscera, id est, interiora expurgat: leuata namq; quæ corpus nostrum regit natura exonerataq; sanguine, quo velut sarcina premebatur, haud ægre crudos in interioribus detestatos humores concoquit & euincit.

Quintum, quod vomitus & alui profluvia cohibeat: humores enim ab interioribus ad externas reuellit partes. Hinc ab Auicenna quarta & capite vigesimo, ita scriptum est: Phlebotomia, propterea quod ad diuersa trahit, naturam secūpū plurimum retinet. Vbi tamen silentio prætereundum non est, quod in alui profluuio cubiti vena incidenda veniat: vt quæ citissime conspicuam nonnunquam adferat vtilitatem: quod si contra feces, nempe in pede, nihil omnino profuerit. Accidit tamen aliquando, vt alius venæ sectione fluida magis fiat, idq; duobus maxime modis: Vno quidem, quod naturæ onere per phlebotomiam sublato virtus roboretur, adeoque alias haud raro incitet euacuationes: Altero vero, quando alui profluum oritur ex recenteris facultatis imbecillitate. Ea enim venæ sectione augetur: quo fit, vt venter magis proritetur.

Sextum, quod sensus efficiat puriores: euaporationem enim ad caput, vnde sensus turbantur, imminuit.

Septimum, quod immodicis conferat vigiliis: si quidem humorum exuperantiam, vnde acres subinde atq; diuersi sursum feruntur sumi, qui somnum impediunt, euacuat.

Octauum, quod tedia, id est, nimiam corporis grauitatem segnitiamque, siue lassitudinem tollat: leuat namque quæ corpus nostrum regit naturam,

turam,

turam, exoneratq; humorum multitudine, quibus velut onere quodam grauissimo premebatur. Melancholia quoq; quæ præcipua quædam tardiorum ac grauitatum causa existit atque origo, vna cum sanguine educitur: quippe fax eius est & sedimentum.

Nonum, quod audiendi difficultatem corrigat: imminuit enim redundantiam humorum, vnde crassi ac flatuosi fursum euecti spiritus auditoris eos obturant meatus.

Decimum, quod voci conferat: subtrahit namque superfluas humiditates, quibus vocalis arteria immodice irrigata raucas edebat voces.

Vndecimum, quod vires reficiat augeatque: siquidem corpora humorum exonerata multitudine vires recreantur & augentur.

QVIBVS MENSIBVS

conueniat, quibusve noceat

Phlebotomia.

CAPVT XCIV.

Tres insunt istis, Maius, September, Aprilis,

Et sunt Lunares, sunt velut Hydra dies.

Prima dies primis, postremaq; posteriorum,

Nec sanguis minus, nec carnis vis anseri vit.

Sis spiritum atq; iuuenta licet, si sanguis abundat,

Omni mense probe confert incisio vena.

Hi sunt tres menses, Maius, September, Aprilis,

In quibus emouas, ut longo tempore viuas.

Tria hoc in loco traduntur. Ac primum quidem, quod tres menses sunt lunares, nempe Maius, Aprilis, & September, ipsisque dies quidam insunt, quibus venam incidere nefas habeatur:

Maii

Maii scilicet primus, & reliquorum trigesimus. Id vero vulgo quidem ita creditur, cum reuera fistum atq; a veritate alienum sit. Siquidem & his ipsis diebus, modo con tellatio non deterreat, venam fecale nihil impedit. Vanum item ac errore plenum est & quod de anserum esu subiungitur, magisq; fascinationi tribuendum, vel tractum forte à Iudaorum consuetudine esse existimandum.

Secundum, quod senibus æque arque iuuenibus singulo quoque mense, modo in venis sanguis abundet, ac morbus ita iubeat, sanguinem subtrahere fas sit: vt in quibus non facile digeratur dissipeturq; substantia, & boni sanguinis adsit copia.

Tertium, quod phlebotomia pro conseruanda sanitate administranda sit in aliquo horū trium mensium: in Aprili scilicet, aut Maio, aut Septēbri: differenter tamen. In Aprili enim ac Maio, iecoraria incidenda venit: ob exundantem nimirum sanguinis copiam: est enim tempus vernum. In Septembri vero lienaris: siquidem per id tempus, cum sit autumnale, atra bilis nonnullis plus cæteris colligitur.

DE IMPEDIMENTIS phlebotomix.

CAPVT XCV.

Frigida natura, & frizens regio, dolor ingens,
Balnea post costum, minor aras, atq; sen lu,
Mortuus prolixus, potus, repletio & esca,
Si fragilis, vel subtilis sensus stomachi sit.
Et fastidii tibi non sunt phlebotomandi,

Duo-

Duodecim hic recensentur impedimēta phlebotomia.

Primum, frigida hominis natura: quippe quæ vena sectione augeatur. Fundamentum enim caloris innati, sanguis est: hoc igitur per phlebotomiam imminuto & calorem innatum imminui totumq; corpus grauiter refrigerari necesse est. Galen. capite sexto de curand. rat. per sang. missionem.

Secundum, regio impense frigida: Hæc enim largam vacationem, qualis phlebotomia est, haud sustinet: quod corpus detracto cum sanguine natiuo calore satis antea refrigeratum magis subinde refrigeret. Præterea nec calida nimis regio venæ sectionem tolerat: quod sua caliditate vires dissoluat ac humores discutiat. Tēpus etiam anni mittendo sanguine expendendum, num scilicet calidum sit, aut frigidum. In frigido enim tempore corpus refrigeratur: deoque sanguinis missionem impedit. Quid enim attinet corpus antea abunde satis refrigeratum sanguinis detractione magis refrigerare? In calido tempore improbe vacuati syncope & resolutione intereunt: quippe calor ambiens e corpore foras euocatum spiritum digerit, resiccatq; corporis habitum & imbecilliores reddit. Quocirca tum omnino à sanguinis missione abstinendum erit. Quod Galenus libro vndecimo, capite 4. method. medend. his verbis confirmat: Et omnino quidem non mittes in tempore æstatis, & regione æstuosa, & cæli situ calido ac sicco. Proinde eadem est temporis, quæ regionis, conditio.

Tertium, dolor ingens, sub quo & nimia corpore

poris inflammatio comprehenditur. In his enim
 secta vena multa seditionem & agitationem in
 humoribus excitat; phlebotomia nimirum at-
 trahente ac vacuante humores, dolore vero at-
 que inflammatione contrahentibus, adque se-
 ra patientibus. Siquidem dolor omnis & calor se-
 trahunt influxumq; humorum efficiunt; quo fit
 ut inflammatio augeatur, & natura magis debi-
 litetur. Et hoc quidem, ubi temperatior & arti-
 ficialis fuerit phlebotomia. Si vero acernatim,
 vel ad animi deliquium vsque fiat, in prædictis
 easibus plurimum adfert emolumentum. Quip-
 pe hoc præsidio feruentis sanguinis copia in ma-
 ximis inflammationibus educitur, & laborans
 phlegmone pars refrigeratur. In vehementif-
 simis autem doloribus ideo sanguinis missio
 confert, quod sanguinis confluum, dolorem
 rescindendo, inhibet. Accedit quod excreto-
 ria facultas causam dolorem excitantem eli-
 cere properans phlegmonem interdum excitet.
 Quum enim primis suis conatibus nihil profec-
 erit, vehementius aggressa quod infestat expel-
 lere sanguinis aliquid ex superpositis partibus
 in afflicta simul exprimit, ut copiose libro 23.
 methodi medend. capite tertio Galeus ostendit
 Quapropter ne id accidat, sanguinem mit-
 tere expedit. Et hæc fuit intentio Galeni com-
 mentar. 23. libro 1. aphorif. ubi sic scriptum reli-
 quit: In ardentissimis febribus si vsque ad animi
 defectionem sanguis mittatur, statim totius
 corporis habitus refrigeratur & febris extingui-
 tur. In maximis vero doloribus nullum maius
 noui remedium, quam vsque ad animi defectio-
 nem euacuare. Lege plura apud eundem libr. 9.

me-

Methodi in eden. capite 4. & in libro de curan-
rat. per sanguin. miffionem capit. 11. & Leonhar-
dum Fuchfium libro 2. Sect. 5. capite 4. & 6. Inftit.
medic.

Quartum, Balneum, & maxime quidem *δι-
φορητικόν*, id est, refolutiuum. Hoc enim cum
Galeno in libro de vtilitate refpirationis, capi-
te feptimo teſte, ſpiritus ex toto corpore euacuet,
adeoq; vires debilitet, phlebotomiam impedit.
Nam plurimum & repente euacuare periculofum eſt,
inquit Hippocrat. libro ſecundo aphoriſm. 51.

Quintum, coitus: poſt quem prohibetur inci-
ſio venæ, quod is corpus iam plus æquo excaſce-
cerit, vires deiecerit ac debilitarit. Porro quoniam
modo Venere vires diſſoluantur, diſerte admodum
Galenus libro 1. de ſemine, capite 25. his demonſtrat
verbis: Circa tempus, inquit, concubitus tettes ex
venis ſeminarium humorem, quantum eius in ipſis
contineretur, trahunt. Eſt autem modicus hic, &
ad roris ſimilitudinem ſanguini ammixtus: huius-
modi autem illæ opus habent. Violenter igitur eo
per teſticulos, vt pote potentiori facultate praeditos,
quam venæ detracto, venæ ipſæ rursus à ſupra poſitis
reuellunt hæc vero rursus ab his quæ deinceps ſita
ſunt, deinde hæc rursus à vicinis, atque hoc fieri
non ceſſat, donec ad omnem corporis partem
transumpta perueniat, adeo vt omnes totius
animalis partes proprio alimento euacuentur.
Reuellit enim ſemper id quod periculi eſt
euacuatum, ab eo quod plus habet velut violenter
eripiens. Hoc igitur quum ſemper fiat, & omnia
velut in choro inter ſe mutuo participent in

tantum sane omnia vasa, ac partes totius animalis euacuari necesse est, donec fortissima ex omnibus pars depleatur. Neq; vero solam seminariam humiditatem ab omnibus animalis partibus auferri contingeret hoc tempore, sed etiam spiritum vitalem. Nam & hinc ex arteriis vna cum seminali humiditate euacuatur. Quare nihil mirum est, immoderato coitu videntes imbecilliores reddi. à toto corpore utroq; sincerissimo ablati, accedente insuper voluptate, quæ ipsa per se sufficiens est vitalem firmitatem dissolueret, adeo vt iam quosdam ex nimia voluptate ac iucunditate mortuos esse constet. Quæ omnia Marcellus Eginus libro primo de sanitate tuenda, capite septimo, his etiam confirmat verbis: Venereus, inquit, coitus si vel paululum vires excesserit subito exhaurit spiritus, præsertim subtiliores, cerebrumq; debilitat, labefactat stomachum atque præcordia, quo malo nihil ingenio aduersus esse potest. Curram Hippocrates coitum comitiali morbo similem iudicauit: nisi quia mentem, quæ sacra est, percellit. tantumq; obest, vt Auicenna in libro de animalibus dixerit: Si quid spermatis supra quam natura toleret, coitu profuatur, obesse magis, quam si quas dragies tantundem sanguinis emanarit, vt non iniuria præsei Musas atq; Mineruam virgines esse voluerint Plura de hoc lege apud Galenum, capite octuagesimo sexto artis medicinalis, Paulum Aeginetam libro primo, capite trigesimo quinto, & Actium lib 3 c. 8.

Sextum, aetas, vel maior vel minor, quam phlebotomia requirit: qualis est infantia, & senium. Horum omnium meminit Auicenna 4. 1. capite 20.

te: o. in hunc ferme modum scribens: Cauere debes à venę sectione in complexione vehementis frigiditatis, & in regionibus fortis frigiditatis, & in hora fortis doloris, & post balneum resolatiuum, & post coitum, & in aetate quę est minor 14 annis, quanto plus poteris, & in aetate senum, quanto magis poteris: nisi in figura confusus fueris, & in soliditate musculorum & venarum amplitudine, & earum repletione, & colorum rubedine: hos namque ex adolescentibus & senibus phlebotomare audebis. Adolescentes tamen secundum ordinem ad phlebotomandum paulatim prouehere debes cum pauca immissione.

Septimum, morbus prolixus: virtus enim temporis tracta exoluta non tolerat venę sectionem, vt quę à morbo plus satis iam debilitata phlebotomia facile exhauriretur. Galenus de curaturat per sang. miss. capite 20. Idem Auicenna etiam loco citato confirmat: In corporibus, inqueis, quę prolixas perpessa sunt aegritudines, abstinendum à venę sectione, nisi sanguinis affuerit corruptio, quę ad hoc te perducatur: quoniam tunc sanguinis subtractione vteris.

Octauum, nimia potus repletio.

Natum, largior cibi ingestio sub qua inconcoctio, siue cruditas etiam comprehenditur: causa horum omnium est, vt ex Auicenna 1.1. doct. 6. capite colligitur, quod tria sint materia trahentia loca scilicet inanitas, membrorum caliditas, ac totius corporis habitus. Sanguis igitur si sic affectis mitteretur, venę proptio & comodo destituta nutrimento, quod nondum

ventriculo ac hepate concoctum est attraherent, hoc vero in membra raptum non corrigetur. Siquidem tertia concoctio, vt Galenus autor est, non emendat erratum secunde, nec secunda prima. Atque interim excrementorum copiam in corpore, ac inde tandem agritudines provenire necesse est. Tanto igitur tempore differenda est phlebotomia, quantum satisfacere tum ad eorum concoctionem, tum vt excrementa descendant, videbitur.

Præstiterit tamen intemperantibus vinosis q; ac ventriculo que deditis, vt capite sexto libri de curand. rat. per sanguin. missionem Galeno visum est, à venæ sectione in totum abstinere, vt quos neque purgatione, neque sanguinis missione magnopere adiuueris. Nam per vitæ intemperantiam, crudorum humorum copiam ocysissime colligunt: verum his ne manum quidem ad mouere tentandum est. Quos enim attinet apud vulgum infamare præidia, quæ multis fuisse salutis? Galenus libro vndecimo, capite nono, method. medend.

Decimum, fragilitas, id est, debilitas virtutis: quippe sanguine missio virtus semper iis extreme, concidit, nec postea reuocari recolligiq; potest. Galen. cap. 6. de curand. rat. per sang. missi. & li. ii. c. 14. meth. med.

Vndecimum, os ventriculi supra modum sensibile: sub quo imbecillum etiam comprehenditur, & quod amara bile redundat: ob hæc enim multum in venæ sectione ante iustam euacuationem, per initia statim animo destituuntur.

Porro os ventriculi magno sensu præditum esse ex eo maxime conicitur, inquit Auicenna quod

quod acra mordaciaque citra offensionem non facile trāsglutiat. Imbecillitatem arguit deiecta cibi potusque appetentia. Amara vero bilis redundantiam, oris amaritudo, nausæq; perseuerantes, & bilis frequentiores vomitus ostendunt. Hæc itaque indicationes à sanguinis subtractione dehortantur. Siquidem humores venæ sectione exagitati sic affectis ad os ventriculi haud raro, ceu ad consuetum locum, confluunt: sed cum id membrum debilius iam sit, quam vt tali humorum confluxui resistat, multa omnino ex sanguinis missione contrahunt mala. Et hæc vna causa est, cur multi ex ipsis animo liquantur. Bilis namque in stomachum refusa mortis suo cor nonnunquam ac cerebrum *εις στυμπείδειν*, id est, in consensum trahit, syncopenq; parit, quandoque vero subitam etiam adfert mortem. Galenus libr 9. cap. 5 method. meden. & Auicenna loco citato.

Duodecimum, nausea: in hac enim si sanguis mitteretur, venæ exhaustæ prauam illam ac nauseosam ad se facile attraherent materiam. Neque ob dictas solum causas, sed ob alias etiam non paucas à phlebotomia interdum abstineamus.

Ac primo quidem ob *αίμορροϊδών* mensiumque fluxum. Quod certe Galenus libro nono, capite quinto, method. medend. his innuere verbis voluit: Si tempore, inquit, mittendi sanguinis menses moueri cōtingerit siue etiam hæmorrhœois sit reclusa, si inspecto fluentis impetu ipse satis tore videbitur, qui solus quod requiris, vacuet, nature rem omnem permittes: sin minus, tantum ipse detrahes, quo ex coniunctis ambo-

bus perficiatur quod postulas. Nonnunquam
tamen reuulsionis etiam causa in immodicis sa-
guinis è naribus, vtero, sede aut thorace eruptio-
nibus venæ sectio citissime conspicuam adfert
utilitatem.

Deinde, ob corporeę constitutionis raritatem,
hoc est, humidam calidamque temperaturam,
Eius enim substantia celerrime in ambiente
dissipatur, alias in halitum sensibilem, alias in
perspirationes, quæ visum fugiant, sed ratione
deprehendantur. Itaque etiam huius causa aut
prorsus venam non secabimus, aut parum detra-
hemus. Galenus libro nono, capite decimo se-
ptimo method. medend.

Tertio, ob lentorem ac cruditatē humorum,
hæc enim venæ sectione augeatur. Vnde in di-
utinis morbis sanguinis missione vtendum non
est, ne cruditas scilicet augeatur, virtus debili-
retur, & morbus eousque producat, vt nequa-
quam postea curari queat. Hinc præcipit Auicen-
na, vt in morbis chronicis pharmacia venæ sectio-
ni præmittatur, & non contra, licet vtraq; opus
habeant ægrotantes.

Cruditas porro humorum duabus potissimè
de causis accidere solet. Primum quidem ob ag-
grauantem humorum copiam, quæ innatum ca-
lorem velut suffocando in tantum debilitat, vt
iplos euincere postea nequeat. Et in hac phlebot-
omia vti licet, quemadmodum id ipsum Ale-
xander Trallianus libro 9, capite 2, in curatione
Anasarçæ his confirmat verbis: Omnium cura-
tio à vacuatione incipienda est, sed Ascitis qui-
dem dicti aut Tympaniæ à sola purgatione. Cui
autem Anasarca nomen est, ea venæ sectionem
inter-

interdum requirit, vt quæ ex sanguine frigidò nascatur. Ac frigiditatis quidem ratione illa non indiget, sed quoniam copix detractio naturam leuat, vt hæc minorem illam effectam facile superet, non alienum, sed rationi consentaneum est, hic quoque venæ sectione yti. Videmus enim quod etiam ignis externus, cum à lignis viridibus propemodum extinguitur, refocillatur rursus si illa quæ ipsum suffocabant auferantur. Deinde vero ob caloris innati debilitatem, vt hominibus frigidæ naturæ, quales à diutino morbo conualescentes cum primis sunt, & senes, phlebotomia ex vsu non est. Subtracto enim sanguine, qui tomes natui caloris ac vitæ thesaurus est, necesse est vt corpus vehementius refrigeretur, humorumq; cruditas augeatur. Sanguis igitur ipsis, vt humores concoquat, & euacuetur, relinquendus est. Quinetiam post *χολεραν*, diutinos vomitus, *διάρροαν*, inediam, vigilias, labores vehementiores, & vno verbo, post omnia quæ corpus impensius calfaciunt exsiccantque ac vires dissoluunt, à venæ sectione abstinendum, vt copiose admodum docet Rhazes libro 6. cap. 11. ad Almanforem.

QVÆ CIRCA VENÆ SECTIONEM obseruanda.

CAPVT XCVI.

Hæc facienda tibi quando vñ phlebotomari,
 Vel quando minus fuerit vel quando minus ut,
 Vñ bio, sine lauacrum & potus, fascia, motu,
 Vel ent non fragili tibi singulamente teneri.

Quinq; in sanguinis missione obseruanda est.

Aa 3 se

se hoc loco traditur: & ex ipsis alia quidem priusquam vena tundatur, quædam interea dum sanguis emittitur, nonnulla vero eo subtracto.

Primum est vntio: alias enim membrum in quo vena incidi debet, oleo irrigatum fricamus, vt tepore eius sanguis reddatur fluxilis: interdum ipsi etiam *φλεβοτόμῳ* siue scalpello olei nonnihil allinimus, vt inflictum dolorem mitiget: Quandoque vero & vulneri olei cuiuspiam partem illinimus, quo nimirum cicatrice tardius obducatur, humoresque in venis relictæ liberius exsurgent, & mali summi discutiantur.

Secundum, potus: & præcipue quidem vini. Hoc enim cum in ipsa sectione, si syncope obuenerit, tum post eam etiam ad boni sanguinis generationem spirituumque recuperationem conuenientissime exhibetur. Supra cap. 8. & 10.

Tertium, lauacrum, id est, balneum: quo certe per biduum aut triduum ante & post sanguinis missionem vt conceditur, nequaquam vero eodem die. Ante quidem, in illis quos crassorum humorum copia aggranari suspicio est: hos enim balneum incidit, mobiles que facit: ob eandem etiam causam paululum dimoueri ante phlebotomiam conuenit, & assumere nonnihil syrupi acetosi. Eodem quoque tempore membrum incidendæ venæ fricandum est, vt humores è propinquis venis ad locum sectioni destinatum alliciantur, & ad exitum properent. Post vero emissionem sanguinis, valet ad humorum vaporumque reliquias discutiendas. Verum eo superfedere in ipso die oportet: cutem enim nimis reddit mollem, quo fit vt plaga facillime cedat, quod non est extra periculum.

Quar.

Quartum, fasciæ, hoc est, ligatura, ex pannis scilicet lineis, quas tam ante, quam post venæ sectionem administrari oportet. Ante quidem, & vt inde venæ incrassescant, conspicuæque magis fiant, & ad humores ad constitutum incisioni locum facilius prolestantur. Post vero, ad sistendū reprimendumque fluxum.

Quintum, morio siue inambulatio, moderata nimirū ac tranquilla: qua quidem & ante & post venæ incisionem vti conuenit: ante quidem, vt humores dissoluantur extenuenturque: post vero, ad dissipandas humorum reliquias.

Ea hodie apud vulgum inualuit consuetudo; vt venæ ieiuno fere ac vacuo incidantur stomacho: sed hoc ipsum Doctoribus quibusdam minus probatur, vt quibus condicibilius esse videatur, vt ouum molliusculum siue sorbile cum haukulo vini prius exhibeatur, idque citatè horam nonam, vel decimam ante meridiem, ac confestim deinde vena incidatur. Natura enim stomacho existente vacuo, ne alimento destituitur, sanguinem pertinacissime retinet. Contra vero pauculo eoque exigua mole plurimum nutriente (cuiusmodi vinum & oua sorbilia cum primis habentur) ingestio cibo, eundē facillime exire patitur.

Porto quod ad diem, in quo fit venæ sectio, tempus attinet, sciendum sanguini mittendo conuenire maxime tempus matutinum, si certamen vt non protinus excitis è somno, sed horam vnā antea vigilantibus vena secetur. Quibusdam etiam posteaquam rerum solitarum quidpiam obierunt, siue in ludo literario, siue in officina, siue in foro, siue in adibus, sanguini

Oribas. lib. I. nem auferre expedit. Aegris autem nullum est
e. II. Synops. vena sectionis præscriptum tempus, quamob-
ad Eusta. rem nec per noctem sanguinem mittere iis, si
Acutus libr. morbus sic expetatur, verearis. Sic Galenus in li-
3. cap. 6. bro de curand rat. per sanguin. mission. capite de-
 cimotertio & vigesimo, & in præfatio experien-
 tia comprobato capite 4.

DE QUIBUSDAM PHLE-
 botomiæ effectibus.

CAPVT XCVII.

E*Xhilavat tristes, iratos placat, amant os
 Ne sint armentes phlebotomia facti.*

Hic tres phlebotomiæ referuntur effectus.

Primus, quod contristatos exhilarat, ac lætos reddat.

Secundus, quod animos iratorum placat recon-
 ciliatq; Ac utriusq; quidem causa est, quod hæc
 scilicet ira, maxime fiat, cum sanguini admisce-
 tur multum fluxu bilis illa vero nempe tristitia,
 cum multum melancholia: sed horum humoru
 uterque vna cura sanguine per phlebotomiam e-
 ducitur, ergo &c.

Tertius, quod præcaueat, ne amantes ob rabi-
 dos quosdam appetitus ad insaniam adigantur:
 humores enim à capite ad partes subiectas reuel-
 lens expellit.

Ob quinq; porro causas venæ sectio adhiberi
 solet, quarum vna tantum directa est, reliquæ ve-
 ro omnes indirectæ.

Directa sane habetur sanguinis vacuandi cau-
 sa ipsius abundantia. sed cum is utilis sit naturæ,
 probe hanc administrari conuenit, sic vt quod
 inutile

inutile natura sit emittat. Fit autem sanguis natura inutilis bifariam, vel cum propria qualitate ad vnguem non seruat, nec amplius nutrire sicut prius, cum utilis esset, potest, vel ita multitudinē creuit, vt aut vires premar, aut tum venas, tum arterias vel distendat vel findat, vel obstruat. Ac in his quidem missio sanguinis utilis est, ceu vacuantium praesidiorum vna. Differenter tamen adhibenda est. Siquidem in sanguinis multitudinē copiose detrahere, in reliquis vero paucā vacuatione vti oportet. Hinc est quod libro nono capite decimo, method. medend. Galenus in hunc prope modum scriptum reliquit. Si sanguis vitiosus in corpore fuerit, paulatim quod vitiosum est, vacuare oportet, & paulatim inuicem quod salubre est pro eo reponere. Vocant medici eiusmodi vitiosi succi curationem. Græce *ἐπιχρᾶσις*. Huic subscribit Alexander etiam Trallianus libro nono capite secundo, his verbis: At hoc non vna vice faciendum est, ne vires deiciantur. Etenim quamuis id quod vacuatur recrementitium est, tamen vniuersa ac subita mutatione magis offendit. Satius igitur est paulatim & tuto euacuare, quam festinando perturbandoque vna cum morbo etiam agrum e medio tollere. Atque hinc certe liquet, quam peruerse phlebotomia abutantur qui vitiosum sanguinem studiose auferunt tam diu dum bonus effluere cœperit, cum vniuersus forte sanguis citius erupturus sit, quam bonus appareat. Paucam igitur esse decet, & vt Galenus præcipit: in eiusmodi casibus ante venæ incisionem *ἐπιχρᾶσις* vtendum est, hoc est cibus exhibendus est probum generans sanguinem,

Aa 5 quo

quo nimirum in vitiosi locum bonus succedat: ac paulo post sanguis extrahendus est modicus. Hæc quidem directa dicitur phlebotomia: quod per se fiat, ad euacuationem illius quod per se venæ sectione euacuari debet: nempe ad multitudinis humorum, siue sanguinis euacuationē: principaliter tamen, secundū quod cum eo sunt alii humores.

Reliquæ quatuor dicuntur indirectæ: & administrantur vt humorum vehementiorem impetum ad diuersam reuocent partem, vel ad altera deriuent.

Prima, adhibetur ob magnitudinem morbi, siue vehementiorem apostematis cuiuspiam inflammationem. Nam in apostemate vehementis inflammationis, in febribus, & doloribus maximis, non inuenitur excellentius remedium quā sectio venæ, teste Galeno lib. i. aphor. commentar. 23.

Secunda, vt materia alliciatur ad locum, per quem euacuanda est: vnde in mensium atque hæmorrhoidon suppressione saphena aperienda est, quemadmodum in libro de curand. rat. per sang. missionem capite 9 in hunc scribens modū Galenus attestatur: Plenitudines à suppressis mensibus ortas omnino per crura euacuabis, siue venam secare oporteat, siue scarificare. Sectæ enim in cubito venæ mulierum reuellere purgationem assolent.

Tertia, vt humores deriuentur ad partem oppositam loco, ad quem sua sponte rapiuntur: & hoc quidem, vt materia à membro, in quod confertim ingruit, auocetur reuellaturque: & propterea in immoderatiore mensium fluxu sciamas.

camus basilicam, id est, interiorem cubiti venā, quæ hepatitis etiam vocatur, vt reuulsa materia ad locum oppositum à fluxu suo diuertatur.

Quarta, vt portiuncula materiæ quæpiam pæ venæ incisionem euacuat, natura residuum euincere valeat. Arque ita tandem venam incidere conuenit, vbi repetitio in corpore fuerit, ne generetur apostema, virtute scilicet imbecilliore existente, quam vt vniuersam illam humorum redundantiam simul moderetur ac regat. Ideo portiunculam eius emittimus, ne ob naturæ impotentiam imbecillitatemq; in debiliores partes ingruens inibi abscessus aut tumores præter naturam excitet.

DE SCISSIONE QUANTITATE IN VENÆ SECTIONE.

CAPVT XCVIII.

F *Ac plagam largam mediocriter, vt cito sanus
Exeat ubertim liberumq; cruor.*

Hic vnicum habetur præceptum de scissionæ quantitate in venæ sectione; nempe vt ea mediocriter sit ampla; quo nimirum crassior sanguis ac fumi liberius exeant. Fissura enim stricta existente tenuior sanguis duntaxat effluit, crasso intus remanente. Vbi hoc quoque sciendum, quod in venæ sectione aliquando amplum, nonnunquam vero arctum infligere vulnus oporteat. Et amplum quidem, tribus maxime de causis. Primo, cum humores sunt crassi, & crassior sanguis educendus est: vt facilius exire queat. Hinc melancholicis etiam amplè infligendam est. Secundo, ob temporis ac regionis frigiditatem:

rem:

tem per eam enim humores crassescunt. quare
per hunc, sic necessitate iubente, amplo po-
tius utendum est vulnere. Tertio, ob redundan-
tiam humorum, qui melius certe amplo, quam
arcto. euacuantur vulnere. Contra vero arctum,
vulnus magis conuenit, cum virtus imbecilla est,
ne scilicet immodice spiritus excernantur & ca-
lor innatus extra modum debilitetur. Eadem ha-
benda est ratio in calido tempore, & cum sanguis
subtilis ac tenuis euacuatur.

QVÆ IN VENÆ SECTIO-
ne consideranda.

CAPVT XCIX.

*Sanguine subtratto sex horis est vigilandum,
Ne somni sumus, sed dat tibi sensibile corpus.
Ne nervum laedas, non sit tibi plaga profunda.
Sanguine purgatus ne carpat prociuus escas.*

Tria in venæ sectione consideranda esse hoc
in loco traditur.

Primum, ut is cui vena secta est non dormiat
ilico post phlebotomiam, nisi sex ad minus ho-
ra praeterierint, ne fumi scilicet, quos somnus
efficit, sursum ad caput euecti cerebrum offens-
dant. Possunt tamen & alia assignari causæ. *Ac*
prima quidem, ne aeger vertendo sese inter dor-
miendum supra membrum voluarut, in quo ve-
na secta est, itaque lationem percipiat. *Secunda*
ne inter dormiendum humores transfuant in
partem ex scalpelli ictu dolentem, inibique apo-
stema generent. Siquidem partes dolentes, ut
capite 95. artis medicinalis, & in libro de curan.

sal

rat per sanguin mission. capite septimo , Gale-
nus asserit, natura solent fluxionem suscipere, &
præcipue quidem in somno. Auicenna vero hanc
adfert causam, nèpe quod ex dormitione phle-
botomia propinqua pietumq; accidat in mem-
bris contractio. Dum enim huc & illuc inordi-
nato atque inopinato voluuntur reuoluunturque
motu, fasciæ dissoluuntur: quo fit vt rectæ & ad-
huc à recenti sectione hiantes plage immodi-
cam nonnunquam sanguinis vim inscientibus
effundant: quod quam sit vitæ discrimini con-
iunctum, nemo est qui ignoret. Ad hæc fumida
quoque excrementa per somnum iatro rursum
ad principalia reuocantur membra. Quinetiam
spiritus, sanguis & calor venæ sectione ad exte-
riora prolecati per somnum ad centrum retrahuntur:
atque ita certe haud raro cum ob venæ
sectionem excitatam commotionem, tum somni
quoque retractionem, ebullitio in humoribus
contingit ac inde febris tandem accenditur. Sa-
tis igitur liquet, confestim à venæ sectione non
esse dormiendum: præsertim si interea nihil
dum cibi ingestum fuerit. Quod si vero à cibi
sumptione in vnam atque alteram horam, imo
& in plusculas (si ita patitur animus) somno in-
dulgeatur, nihil aut parum admodum offendit.
Siquidem exagitatio humorum tanto temporis
spacio ad plenum contrahi sedarique potest. Sa-
tius tamen fuerit à somno abstinere: aut certe
si qua necessitas dormire omnino cogat, quam
breuissimo vti somno, adhibita semper cautio-
ne quadam, ne distinctæ fasciæ agrotantes in
vitæ discrimen adducant. Nonnulli hanc quo-
que adsignant causam, nempe quod materia
per

per somnum crassescat, contractioque in membris eueniat, perinde atque in quartana typo ob materia crassitiem frigiditatemque solet. Tum nerui præterea atque lacerti frigidi sunt: fumus igitur ad ipsos perlatus in somno, in quo calor naturalis totus in profundum corporis retrahitur, crassescit simul & refrigeratur: is sic refrigeratus & crassior effectus frigiditatem quoque & crassitiem, siue contractionem cum membris communicat. Simile namque à simili facile afficitur. Et hæc quidem de somno phlebotomiæ propinquo, & non de remotiore intelligenda veniunt.

Secundum, ne venæ sector profundam nimis incutiat plagam, ita ut scalpello neruum, aut arteriam venæ iunctam attingat. Nerui enim punctura ob sentiendi præstantiam, ob idque quod cum principio pars hæc continuitatem habet, prompte dolorem accersit, quem necessario committatur humorum defluxio, hanc excipit phlegmone, quam ex necessitate deinde non solius quidem puncti nerui, sed totius etiam instrumenti contingitur conuulsio, & inde acerbissima tandem mors, vel ad minus membri, utpote brachii aut digiti, &c. amissio. Quod Cornelius Celsus libro 2. capite 10. his etiam verbis significare voluit: Iuncta est inquit, vena arteriis, his nerui. Ita si neruum scalpellus attingit, sequitur neruorum distentio ea quæ hominem crudeliter consumit. Lege Galen. cap. 9. artis medicinalis, & lib. 1. cap. 2. de motu musculorum & lib. 6. cap. 2. method. medend. Porro ex arteriæ punctura fluxus sequitur sanguinis difficillimæ curationis.

Ter-

Tertium, ne is cui vena secta est, protinus à missione sanguinis cibum sumat, sed expectet dum humorum exagitatio sedetur, ne cibus nondum concoctus ad subueniendum membro laeso cum sanguine simul attrahatur. De hoc Galenus libr. 4. cap. 10. de sanitate tuenda.

QVAE POST PHEBOTOMIAM vitanda.

CAPVT C.

Omnia de lacte vitabit vite minusue,
Et vitet potum & phlebotomatus homo.
Frigida vitabit, quia sunt inimica minutis,
Interdictus erit q̄ minutis nobilis aer.
Spiritus exultat q̄ minutis luce per auris,
Omnibus apta quies, & motus saepe nocturne.

Hic quinque ab incisa modo vena cauenda esse precipitur.

Primum, lac & lacticia omnia. Siquidem ex *Lacticia*, humoribus venæ sectione agitata ac commotis saepe in ventriculum nonnihil transfuit. Lac igitur, quod per se alioqui corruptioni obnoxium est, sumptum dictisque humoribus admittum, facillime omnino & corrumpitur, & dulcedinis ratione incoctum ac crudum ab inanitis venis attrahitur. Supra c. 7.

Secundum, potus: quippe qui & ipse pari modo *Frigidas* do incoctus facile ab illdem abripiatur. Supra cap. 95.

Tertium, frigida omnia, tam intro sumenda, quam foris admouenda. Eiusmodi autem cum primis sunt, alimenta frigidiora, potus frigidus, balnea

balnea frigida ambientis nos aeris frigiditas, ve-
stium exilitas, super petram nuda sessio, capitis
ac pedum frigiditas. Hinc enim corpus, calore
nimirum innato plus satis iam venæ sectione
imminuto, præter modum refrigeraretur.

Nebula.

Quartum ne is, cui vena secta est, versetur siue
ambulet in aere turbido ac nebuloso: hic enim
est qui (ve supra capite decimoquarto ostendi-
mus) sanguinem melancholicum efficiens ani-
mam contristat: sed versetur potius incedatque
in aere lucido, claro atque sereno. Hoc enim spi-
ritus recreantur omnes, & iucundissima quadam
voluptate distracti, ad eum ceu sibi similem pro-
moventur.

Quintum, vt idem temperatam amplectatur
quietem, motionemque vitet. Hæc enim hun-
ores venæ sectione agitados magis adhuc commo-
uet, & vires vsque itaque debilitat. illa vero com-
motionem contrahit ac sedat.

Sunt qui tradant cauendum etiam esse à sali-
rorum piscium vsu, postquam vena alicui incisa
est *αἰτὶς πῦρ τε καὶ ποικίλεις καὶ ψυχρὸς ἀπογεννώ-
σι*, id est, vitilignes enim & scabiem sæpenu-
mero gignunt. Simeon Sethi in Syntagmate de
piscibus.

Q V I B V S M O R B I S E T Æ T A -
tibus phlebotomia conueniat, & quan-
tum sanguinis quoque tem-
pore detrahens
dum.

C A P V T C I.

P R i n c i p i o m i n u s i n a c u t i s p e r p e r a c u t i s .
Etiam media multum de sanguine tolle.

Sis